Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: Z/25/302966

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Bestuurskracht

Collegedatum: 16 juni 2025

Kernboodschap
Op 22 mei 2025 heeft de gemeenteraad de motie vreemd 'Nu en morgen bestuurskracht van Druten borgen' aangenomen. Naar aanleiding van deze motie biedt het college deze informatienota aan. Hierin schetst het college de huidige situatie, relevante landelijke en regionale ontwikkelingen en de noodzaak tot herbezinning op de bestuurskracht van Druten. Daarnaast wordt toegelicht hoe het college toewerkt naar een verdiepende toekomstverkenning die eind 2025 gereed zal zijn.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)
1-12-2020	Beslisnota Feitenboek en de rapportage van het draagvlakonderzoek naar een mogelijke fusie tussen Druten en Wijchen
25-02-2021	Informatienota Procesplan nieuw bestuurlijk perspectief
3-06-2021	Beslisnota Nieuw bestuurlijk perspectief Druten
15-12-2021	Informatienota voor de raad over stand van zaken verkennende gesprekken in het kader van een nieuw bestuurlijk perspectief
25-4-2024	Beslisnota: Toekomstvisie Druten2040
22-05-2025	Motie vreemd aan de orde van de dag "nu en morgen bestuurskracht van Druten borgen"

Toelichting
De gemeenteraad heeft het college via een motie verzocht om inzicht te geven in de stand van zaken rondom de bestuurskracht van Druten.

Landelijke trends rondom de bestuurlijke en ambtelijke toekomst van gemeenten
Gemeenten in Nederland staan voor steeds grotere en complexere opgaven, terwijl de middelen en capaciteit om deze taken uit te voeren onder druk staan. De afgelopen jaren zijn veel taken vanuit het Rijk overgeheveld naar gemeenten, bijvoorbeeld op het gebied van zorg, jeugdhulp, duurzaamheid, woningbouw en veiligheid. Tegelijkertijd neemt de complexiteit van maatschappelijke vraagstukken toe. Dit vraagt om gespecialiseerde kennis, flexibele organisaties en regionale samenwerking. Veel gemeenten ervaren hierdoor druk op hun uitvoeringskracht, zeker als zij relatief klein zijn.

Daarnaast blijven structurele financiële middelen achter, waardoor de uitvoeringskracht van gemeenten verder onder druk komt te staan. Deze situatie wordt verscherpt door het ontbreken van structurele duidelijkheid over de hoogte van het gemeentefonds. Dat

zorgt voor grote onzekerheid bij veel gemeenten over hun financiële ruimte op de middellange termijn.

Voor kleine gemeenten, zoals de gemeente Druten, komt daar nog bij dat het steeds moeilijker wordt om voldoende ambtelijke capaciteit en specialistische kennis in huis te halen en houden. De krapte op de arbeidsmarkt leidt ertoe dat het invullen van vacatures in bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, financiën, IT en sociaal beleid steeds lastiger wordt. De ambtelijke samenwerking met de gemeente Wijchen zorgt voor een grotere ambtelijke organisatie en daarmee dat Druten beter met deze problematiek kan omgaan.

Dit alles maakt dat veel kleine en middelgrote gemeenten door het hele land zich herbezinnen op hun bestuursmodel. De noodzaak tot heroriëntatie op schaalgrootte, samenwerking en bestuurlijke inrichting wordt steeds urgenter, vooral met het oog op toekomstbestendig bestuur en betrouwbare dienstverlening aan inwoners. Er ontstaan nieuwe samenwerkingsvormen: van gezamenlijke uitvoering en ambtelijke fusies tot volledige herindelingen. Dergelijke trajecten zijn erop gericht om bestuurskracht en dienstverlening te versterken, maar vragen ook om politieke afwegingen over autonomie, identiteit en slagkracht.

De gemeente Druten staat, kijkend naar de landelijke trends en ontwikkelingen, voor een herkenbare opgave. De gemeente wil nabij en toegankelijk blijven voor inwoners, maar ziet tegelijk dat de druk op organisatie en uitvoering toeneemt. Met deze toenemende druk moet ook opnieuw worden gekeken hoe haalbaar de beschreven ambities zijn uit de Toekomstvisie Druten2040.

Tegelijkertijd zijn er ook positieve landelijke ontwikkelingen zichtbaar. Zo wordt de onlinedienstverlening van gemeenten steeds beter. De gemeente Druten loopt hierin voorop: haar website behoort tot een van de eerste in Nederland die volledig voldoet aan de eisen voor digitale toegankelijkheid. Daarmee is belangrijke vooruitgang geboekt in het bereikbaar en bruikbaar maken van gemeentelijke informatie voor alle inwoners, inclusief mensen met een beperking.

Ook op het gebied van woningbouw draagt Druten actief bij aan landelijke en regionale opgaven. De druk op de woningmarkt is hoog, maar binnen het Rijk van Nijmegen, waar Druten deel van uitmaakt, wordt de woningbouwopgave met voortvarendheid aangepakt. In tegenstelling tot veel andere regio’s in Nederland loopt deze regio goed op schema met de afgesproken versnellingsafspraken. De gemeente Druten levert hier een actieve bijdrage aan, onder meer door binnenstedelijk te verdichten, ruimte te bieden aan jongvolwassenen en oog te houden voor betaalbare woningbouw.

Positionering van Druten in de regio
Druten ligt centraal in Land van Maas en Waal. In de regio werkt Druten op verschillende manieren samen met andere gemeenten, overheden en maatschappelijk partners.

Op verschillende beleidsterreinen wordt samengewerkt in verschillende samenwerkingsverbanden met buurgemeenten. De gemeente Druten beschrijft in haar toekomstvisie dat deze samenwerking nodig is om grote opgaven op te kunnen pakken. Veel van deze samenwerkingen vinden momenteel nog voornamelijk op operationeel niveau plaats.

De samenwerking in de regio richt zich van strategisch tot op uitvoeringsniveau. Binnen samenwerkingsverbanden zoals het Rijk van Nijmegen en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) neemt de gemeente Druten actief deel aan strategische afstemming. De deelname aan het Rijk van Nijmegen stelt Druten in staat om bij te dragen aan – en invloed uit te oefenen op – de regionale koers. Via de GMR wordt op

strategisch niveau samengewerkt aan onder meer het Mobiliteitsprogramma, het programma Verstedelijking en het versterken van de regionale lobby richting provincie, Rijk en Europa. Voor de gemeente Druten ligt hier een belangrijke uitdaging: hoe de gemeente haar zelfstandigheid behoudt en tegelijkertijd actief bijdraagt aan de grote opgaven die de regio kenmerken.

Het nadenken over de toekomstige positionering van gemeente Druten gaat dan ook niet alleen over interne organisatie en het lokale bestuur, maar juist ook over haar rol, zichtbaarheid en invloed in de regio.

De krachten en dilemma's in de huidige samenwerking met Wijchen
De gemeente Druten en gemeente Wijchen werken sinds 2018 ambtelijk samen in de Werkorganisatie Druten Wijchen (WDW). Deze samenwerking is destijds opgezet met als doel schaalvoordelen te benutten, kwetsbaarheden in de ambtelijke organisatie op te vangen en de kwaliteit van dienstverlening te verbeteren.

In 2020 werd een volgende stap verkend: een mogelijke bestuurlijke fusie tussen beide gemeenten. Een belangrijke reden hiervoor was het feit dat het construct (WDW én 2 afzonderlijke gemeentebesturen) 'suboptimaal' was, Aldus Donderwinkel die toen de eerste evaluatie heeft gedaan. Het efficiency-voordeel zou aanzienlijk hoger zijn bij een gefuseerde gemeente. Deze verkenning is echter in 2021 beëindigd, mede vanwege politieke en bestuurlijke zorgen over het tempo en draagvlak van het traject, evenals over de balans in schaalgrootte, identiteit en autonomie. De gemeenten werken verder samen in een ambtelijke organisatie. Deze ambtelijke organisatie werkt aan vijf pijlers:

- Versterking van de bestuurlijke kracht in en met de regio
- Verminderen van de kwetsbaarheid
- Verhogen van de kwaliteit van dienstverlening en bedrijfsvoering
- Verbeteren van kansen voor medewerkers
- Verminderen en beheersen van kosten.

Deze samenwerking verloopt in de praktijk functioneel, maar kent ook grenzen. Verschillen in schaalgrootte, beperktere financiële ruimte bij Druten en verschillende ambities maken het moeilijk om tot een gedeeld langetermijnperspectief te komen. Dit leidt tot verschillende tempo's, prioriteiten en visies. Dit maakt het lastig om gezamenlijk te investeren in innovaties of organisatieontwikkeling en er ontstaan onduidelijkheden over verwachtingen.

De samenwerking met Wijchen biedt ook blijvende kansen. Zeker op terreinen waar schaal essentieel is – zoals digitalisering, informatiebeveiliging of personeel – kan nauwe samenwerking bijdragen aan continuïteit, kwaliteit en het verkleinen van kwetsbaarheden. Daarvoor is wel nodig dat beide gemeenten blijvend de dialoog voeren over de ambities, randvoorwaarden en vorm van deze samenwerking.

De volgende stap
In de toekomstvisie omschrijft de gemeente Druten wat voor een gemeente zij in 2040 wil zijn. Daarnaast willen we een financieel gezonde gemeente zijn, met een professionele ambtelijke organisatie en bestuur en adequate dienstverlening. In het licht van deze ambities en de landelijke en regionale ontwikkelingen – waaronder toenemende complexiteit van gemeentelijke opgaven, onzekerheid over structurele financiële middelen van het Rijk en de druk op bestuurskracht – is het daarom noodzakelijk dat de gemeente Druten zich bezint op haar bestuurlijke en ambtelijke toekomst. De samenwerking met Wijchen vormt daarin een belangrijk ijkpunt en is een van de mogelijke richtingen. Een open, feitelijk onderbouwde en scenario-gedreven toekomstverkenning is nodig om richting te geven aan een bestuursmodel dat past bij de

schaal, identiteit en ambities van Druten én bij de verwachtingen van inwoners en partners in de regio.

Mogelijke bestuurlijke en ambtelijke perspectieven na 2026
Deze informatienota is een eerste stap in de beantwoording van de motie. De volgende stap is het uitwerken van mogelijke bestuurlijke en ambtelijke perspectieven na 2026 om onze ambities te kunnen bereiken en een gezonde gemeente te blijven. De Toekomstvisie Druten2040, waarin wordt uitgegaan van een wendbare, betrokken en leefbare gemeente, vormt daarbij het strategisch kader voor deze toekomstverkenning. De manier waarop Druten bestuurlijk is ingericht, moet deze visie kunnen ondersteunen.

Uitvoering en vervolgstappen
Het college start uiterlijk in juli 2025 met een toekomstverkenning. Deze wordt uitgevoerd door een externe partij met aantoonbare expertise. De verkenning richt zich op het in kaart brengen van mogelijke ontwikkelrichtingen voor de bestuurskracht van Druten vanaf 2026. Daarbij worden vier onderdelen meegenomen.

- Analyse van de maatschappelijke opgaven tot 2040, zoals beschreven in de Toekomstvisie Druten2040, aangevuld met landelijke en provinciale ontwikkelingen.
- Ontwikkeling van scenario’s voor de bestuurlijke en ambtelijke toekomst van gemeente Druten.
- Per scenario een impactanalyse op bestuur, organisatie, financiën, identiteit, inwoners en regionale samenwerkingsrelaties.
- Een integraal adviesrapport met bestuurlijke handelingsopties voor de gemeenteraad.

De toekomstverkenning wordt eind 2025 afgerond en aan de raad voorgelegd, zodat de uitkomsten tijdig betrokken kunnen worden bij de verkiezingen en mogelijke coalitievorming in 2026. Het college reserveert 25.000 euro uit de algemene reserve om deze toekomstverkenning uit te laten voeren.

Gevolgen
Deze toekomstverkenning geeft inzicht in de bestuurlijke handelingsopties voor Druten vanaf 2026. Daarmee kan de gemeenteraad beter onderbouwde keuzes maken in het belang van inwoners, organisatie en regionale samenwerking.

Communicatie
Deze informatienota wordt voorgelegd in de openbare raadsvergadering van 19 juni 2025. De motie is daarnaast gedeeld met de besturen van de buurgemeenten in Maas en Waal, met het verzoek om een reactie. Interne communicatie met de ambtelijke organisatie vindt plaats via het MT en intranet. Communicatie naar inwoners, maatschappelijke partners en media volgt bij publicatie van de informatienota.